

בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה

"תורת דוד"

השיעור השבועי

פרשת דברים - חזון תש"פ

(שנה ד', גליון 154)

שיעורי הרב אליהו בר חן

e0527191965@gmail.com | 052-719-1965

זמני כניסת ויציאת השבת:

רבינו תם:	יציאה:	כניסה:	
20:58	20:21	19:06	ירושלים:
20:55	20:24	19:21	תל אביב:
20:59	20:25	19:14	חיפה:
20:57	20:22	19:22	באר שבע:

הלימוד, מוקדש לרפואתם השלימה, של:

שושנה סולטנה בת מרים

איילה בת נעמי

אמירה בת נעמי

חנה בת זוהרה

שרה בת סוליקא

אסתר בת תמר

יוסף דהאן בן רחל

רפאל פנחס בן מרים רמו

משה בן אסתר

חיים נתן צבי בן שרה

שלמה יעקב בן שורה ישועה

מאיר בן נעמי

פרשת דברים - חזון - תשעה באב התש"פ

"בגודל מעלתה של התוכחה"

א. "אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל - בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, בַּמִּדְבָּר, בְּעַרְבָה, מִלִּל סוּף, בֵּין פְּאָרְזוֹ וּבֵין תְּפֵל וְלָבֶן, וְחִצְרֹת, וְדִי זָהָב", (דברים, א' - א').

וכתב בזה רש"י, וז"ל:

"לפי שהן דברי תוכחות, ומנה כאן - כל המקומות שהכעיסו לפני המקום,

לפיכך, סתם את הדברים, והזכירם ברמז -

מפני כבודן של ישראל".

"חזון ישעיהו בן אמוץ, אשר חזה על יהודה וירושלם, בימי עזיהו יותם - אהז יחזקיהו מלכי יהודה. שמעו שמים והאזיני ארץ, כי יהוה דבר, בנים גדלתי ורוממתי, והם פשעו בי. ידע שור קנהו, וחמור אבוס בעליו, ישראל לא ידע, עמי לא התבונן. הוי גוי חטא, עם כבד עון, זרע מרעים, בנים משחיתים, עזבו את יהוה, נאצו את קדוש ישראל, נזרו אחר. על מה תכפו עוד תוסיפו סרה, כל ראש לחלי, וכל לבב דני. מכף רגל ועד ראש אין בו מתם, פצע וחבורה ומכה טריה, לא זרו ולא חבשו, ולא רככה בשמן. ארצכם שממה עריכם שרפות אש, אדמתכם לנגדכם זרים אכלים אתה, ושממה כמהפכת זרים. ונותרה בת ציון פספה בכרם, כמלונה במקשה, כעיר נצורה. לולי יהוה צבאות הותיר לנו שריד, כמעט פסדם היינו, לעמרה דמינו", (הפטר פרשתו, "חזון". ישעיה, א', א' - ט').

ב. והנה, התוכחות שהוכיח משה רע"ה את עם ישראל, נתבארו בדברי רש"י,

וכפי שכתב, וז"ל:

" במדבר' -

לא במדבר היו, אלא בערבות מואב,

ומהו במדבר,

אלא, בשביל מה שהכעיסוהו במדבר. שאמרו (שמות, טז' - ג'), 'מי יתן מותנו'.

'בערבה'

בשביל הערבה,

שחטאו בבעל פעור - בשטים, בערבות מואב.

'מול סוף'

על מה שהמרו בים סוף, בבואם לים סוף -

שאמרו (שם, יד' - יא'), 'המבלי אין קברים במצרים',

וכן בנסעם מתוך הים -

שנאמר (תהילים, קו' - ז'), 'וימרו על ים בים סוף', כדאיתא בערכין (טו' ע"א).

'בין פארן ובין תופל ולבן'

אמר רבי יוחנן [רשב"י], חזרנו על כל המקרא, ולא מצינו מקום ששמו - תפל ולבן,

אלא, הוכיחן על הדברים שתפלו על המן - שהוא לבן. שאמרו (במדבר, כא' - ה'),

'ונפשנו קצה בלחם הקלקל'.

ועל מה שעשו במדבר פארן, על ידי המרגלים.

'וחצרות'

במחלקתו של קרח.

דבר אחר, אמר להם -

היה לכם ללמוד ממה שעשיתי למרים בחצרות, בשביל לשון הרע, ואתם נדברתם

במקום.

'ודי זהב'

הוכיחן על העגל, שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם".

ג. בפרשת "קדושים" (ויקרא, יט' - יז') נאמר, "הוֹכַחַתְּ תוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ וְלֹא

תִּשָּׂא עָלָיו חֲטָא",

והיינו, שהזהירה אותנו התורה על מצוות תוכחה.

ובמסכת תמיד (כז' ע"ב) מצינו :

"תניא, רבי אומר, איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם, יאהב את התוכחות,

שכל זמן שתוכחות בעולם -

נחת רוח באה לעולם -

טובה וברכה באין לעולם -

ורעה מסתלקת מן העולם,

שנאמר (משלי, כד' - כה'), 'ולמוכיחים ינעם, ועליהם תבא ברכת טוב'."

עוד מצינו שם :

"אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן, כל המוכיח את חברו לשם שמים,

זוכה לחלקו של הקדוש ברוך הוא,

שנאמר (משלי, כח' - כג'), 'מוכיח אדם אחרי'.

ולא עוד, אלא שמושכין עליו חוט של חסד,

שנאמר (משלי, כח' - כג'), 'חן ימצא ממחליק לשונו'."

ומחמת מצווה זו, זכה ירבעם בן נבט למלכות,

וכמבואר במסכת סנהדרין (קא' ע"ב) :

"אמר רבי יוחנן, מפני מה זכה ירבעם למלכות -

מפני שהוכיח את שלמה,

ומפני מה נענש -

מפני שהוכיחו ברבים,

שנאמר (מלכים א', יא' - כז'), 'וזה הדבר אשר הרים יד במלך שלמה, בנה את

המלוא, סגר את פרץ עיר דוד אביו,

אמר לו, דוד אביך פרץ פרצות בחומה, כדי שיעלו ישראל לרגל -

ואתה, גדרת אותם, כדי לעשות אנגריא לבת פרעה".

ובעניין התוכחה, לימדנו ר' טרפון (ערכין, טז' ע"ב):

"תמיהני אני, אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה,

אם אמר לו טול קיסם מבין עיניך¹, אמר לו טול קורה מבין עיניך".

והוסיף בזה ר' אלעזר בן עזריה:

"תמיהני, אם יש בדור הזה שיודע להוכיח".

עוד מצינו במדרש (בראשית רבה, פרשה צג', יא'):

"רבי אלעזר בן עזריה אָמר, אוי לָנוּ מִיּוֹם הַדִּין אוי לָנוּ מִיּוֹם הַתּוֹכְחָה,

ומה יוֹסֵף הַצְּדִיק שֶׁהוּא בְּשֵׁר וְנָדָם, כְּשֶׁהוֹכִיחַ אֶת אָחִיו לֹא יָכֹל לַעֲמֹד בְּתוֹכְחָתוֹ -

הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא דִין, וּבַעַל דִּין, וְיוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא דִין, וְדָן כֹּל אֶחָד וְאֶחָד -

עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה, שֶׁאֵין כֹּל בְּשֵׁר וְנָדָם יְכוּלִים לַעֲמֹד לְפָנָיו".

והנה, במסכת שבת (קיט' ע"ב) מצינו:

"אמר רב עמרם בריה דרבי שמעון בר אבא, אמר רבי שמעון בר אבא - אמר רבי

חנינא -

לא חרבה ירושלים, אלא, בשביל שלא הוכיחו זה את זה".

ד. ובטעם הדבר שכל כך קשה לאדם לקבל תוכחה, וכפי שהבאנו מדברי

רבותינו ז"ל, נבאר כדלהלן.

במדרש תנחומא (פרשת "תזריע", ז')² מצינו:

¹ יעוין שם מה שכתב רש"י, ז"ל:

"כלומר, עון קטן שבידך - זה יכול לומר לו טול אתה עון גדול שבידך,

הלכך, אין יכולין להוכיח, שכולן חוטאים".

² וכעין זה, הובא במדרש (ויקרא רבה, פרשה טו', ג'):

"מַעֲשֵׂה בְּאָדָם אֶחָד, שֶׁהִיא יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ,

"מעשה בכהן אחד, שהיה רואה את הנגעים,

מטה ידו³, בקש לצאת לחוצה לארץ.

קרא לאשתו, אמר לה, בשביל שבני אדם רגילין לבא אצלי לראות את הנגעים,

קשה עלי לצאת מעליהם,

אלא, בואי, ואני מלמדך שתהא רואה את הנגעים -

אם ראית שערך של אדם שיבש המעין שלו, תהא יודעת שלקה -

לפי שכל שער ושער, ברא לו הקדוש ברוך הוא מעין בפני עצמו -

שיהא שותה ממנו -

גבש המעין, גבש השער.

אמרה לו אשתו, ומה אם כל שער ושער, ברא לו הקדוש ברוך הוא מעין בפני עצמו

שיהא שותה ממנו -

אתה, שאתה בן אדם, כמה שערות יש בך -

ובניך מתפרנסין על ידך -

לא כל שכן שיזמן לך הקדוש ברוך הוא פרנסה.

לפיכך, לא הניחה אותו לצאת חוצה לארץ."

ומעין מעשה זה, מצינו בדברי בעל "חובת הלבבות" (שער הביטחון, פתיחה), וז"ל:

"ונאמר על אחד מן הפרושים, כי הלך אל ארץ רחוקה, לבקש הטרף, בתחילת

פרישותו,

ואמר, אין לך כל נימא ונימא שלא ברא לה הקדוש ברוך הוא גומא בפני עצמה, כדי שלא תהא אחת מהן

נהנית מחברתה,

אמרה לו אשתו, ועכשיו אתה מבקש לצאת לתור פרנסתך,

תיב, וברך קאים לך.

שמע לה, ותיב ליה, וקם ליה בריה."

³ נהיה עני.

ופגע אדם אחד מעובדי כוכבים בעיר, אשר הלך אליה.
אמר לו הפרוש, כמה אתם בתכלית העיורון, ומיעוט ההבנה בעבודתכם לכוכבים.
אמר לו האמגושי, ומה אתה עובד?
אמר לו הפרוש, אני עובד הבורא, היכול, המכלכל, האחד, המטריף, אשר אין כמוהו.
אמר לו האמגושי, פעלך, סותר את דבריך.
אמר לו הפרוש, והיאך?
אמר לו, אילו היה מה שאמרת אמת, היה מטריפך בעירך, כמו שהטריפך הנה, ולא היית טורח לבוא אל ארץ רחוקה כזאת.
ונפסקה טענת הפרוש, ושב לארצו,
וקיבל הפרישות מן העת ההיא, ולא יצא מעירו אחר כך".
ומבואר:
שעל ידי שחיו הכהן ואותו פרוש, חיי סתירה,
משום, שאמירתם היתה לחוד, ומעשיהם לחוד,
קיבלו את התוכחה,
הן הכהן, את תוכחת אשתו. והן הפרוש, את תוכחת העובד כוכבים.
ולפיכך:
קשה לבני האדם לקבל תוכחה,
משום, שמעשיהם טופחים על פניהם, ומראים להם את שגגת מעשיהם.
ועומק הדבר, הוא, מחמת שאין אדם רואה נגעי⁴ עצמו,
ומשום כך, אינו רואה אף פעם במה הוא שוגה,

⁴ וכמאמר רבותינו ז"ל במסכת נגעים (פרק ב', משנה ה'):

"כל הנגעים אדם רואה, חוץ מנגעי עצמו".

ולפיכך:

רק האחר יכול לראות את מומיו, ולהטיחם בו.

ה. על הפסוק האמור בריש פרשתן:

"אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל וכו',

כתב רש"י הקדוש, וז"ל:

"אילו הוכיח מקצתן, היו אלו שבשוק אומרים, אתם הייתם שומעים מבן עמרם
ולא השיבותם דבר מכך וכך,

אילו היינו שם, היינו משיבין אותנו,

לכך, כנסם כולם -

ואמר להם, הרי כולכם כאן, כל מי שיש לו תשובה, ישיב".

והדבר צריך ביאור:

מה התועלת בזה שכינס את כולם למקום אחד,

והלא, לא כולם ישמעו את דבריו של משה רע"ה באופן ברור,

וכמו כן, משה רע"ה לא יוכל לשמוע את דברי כולם,

ובאופן, שעדיין הטענה שכתב רש"י, קיימת ועומדת.

ובביאור העניין, כתב הגה"ק רבי משה מרדכי זיע"א מלעלוב⁵, וז"ל:

"כשמסתופפים באילנא דחיי, אז הצדיק ברוב קדושתו, משפיע על כולם
שישמעו.

וכמו שאומרים בשם זקני, הצדיק הקדוש רבי דוד מלעלוב זי"ע -

אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל -

⁵ בספר "קדושת מרדכי", על פרשתן.

ידידו ורעו, של סידנא בבא סאלי זיע"א.

כשהצדיק מדבר, אזי, הוא מדבר אל כל ישראל, שמרוב קדושתו, משפיע, שכל הנמצאים במחיצתו ישמעו".

עוד מצינו בפסוק זה, את דבריו של רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א, שכתב וז"ל:

"ורמז עוד באומרו 'אל כל ישראל', פירוש, לא לישראל שהיו נמצאים נגלים שם בדור ההוא לבד, היו הדברים, אלא -

לכל ישראל אשר שם היו, ואשר עתידין להיות,

כי תורה שם משה בדבריו עליונים אלו, ועל כל ישראל, לקיים כל דבר הכתוב בדברים אלה".

והנה, לאור הדברים הקדושים שהובאו כעת, דברי ה"קדושת מרדכי" מלעלוב, ודברי ה"אור החיים" הקדוש, אפשר:

שכאשר תוכחה נאמרה באהבה גדולה,

אזי, בכוחה לדבר ולהשפיע על כל הסובבים את הצדיק - כה"קדושת מרדכי",

ואף לחלחל ולהשפיע, על כל הנשמות שטרם נוצרו ונבראו - כה"אור החיים" הקדוש.

1. צא ולמד, מה יכול עוד המוכיח, להרוויח בתוכחתו,

דהנה, ודאי וודאי, שבכל המקומות שהוכיחם, היו צדיקים שלא חטאו,

ומסתמא, שחלקם של אותם הצדיקים, אף מיחו בחוטאים,

ולפיכך, גילה לנו בזה ה"אור החיים" הקדוש זיע"א, שבתוכחתו של משה רע"ה,

טמונים יסודות, אשר בכוחם, כוח גדול, לעלייה מתמדת בעבודת ה',

דהיינו, שמשה רע"ה בדבריו, פעל ב' דברים:

א. תוכחה בדרך רמז לחוטא,

ב. כלים לעלייה, בתורה, ביראת שמים, ובעבודת ה', למי שאינו חוטא.

ובאופן, שדבריו של רבינו זיע"א, אינם מוציאים את הכתוב מידי פשוטו,

אלא, מגלים הנהגה גדולה עד למאוד, במשה רע"ה, והיא, רגישות לזולת.

וכפי שכתב רבינו זיע"א, על הפסוק, "אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל - בְּעֵבֶר הַיַּיָּדוּן, בְּמִדְבָּר, בְּעַרְבָה, מִלְּסוּף, בֵּין פְּאָרְן וּבֵין תְּפֹל וְלָבֹן, וְחִצְרֹת, וְדִי זָהָב", וז"ל:

וואפשר לפרש כל הכתוב, דרך רמז, באופן אחר,

והוא, כי במקרא מועט, לְמַד משה, כללות יראת ה', ומדות ההגונות, הצריכין להולכים בתורת ה', והם מדות תשעה.

ה-א', שיהיה לוקח מדתו של אברהם, דכתיב (בראשית, יד' - יג'), 'לאברם העברי', והוא מה שרמז באומרו 'בְּעַבְרָה',

ב', שיהיה מרדות בלבו תמיד, כאומרם ז"ל (ברכות, ז' ע"א), 'טובה מרדות⁶ אחת בלבו של אדם, ממאה מלקיות', והוא מה שרמז באומרו 'הַיַּיָּדוּן',

ג', מדת הענוה, כאומרם ז"ל (עירובין, נד' ע"א), 'לעולם ישים אדם עצמו כמדברי ... והוא מה שרמז באומרו 'בְּמִדְבָּר',

ד', שתהיה הענוה בדרך הנאות, לא בדרך הפחיתות הנמאס ... והוא מה שרמז באומרו 'בְּעַרְבָה' -

פְּלֵל ב' דברים, א', שתהיה הענוה עַרְבָה⁷ ... ב', חיוב הַעֲרָבוּת, שיצטרך להוכיח על עון לקטון וגדול, ולא ישתמש בענוה בענין זה,

ה', שיזכור תמיד יום מותו, ושכל יום הוא זמן גבול המיתה, והוא מה שרמז באומרו 'מִלְּסוּף', שיהיה למול עיניו סוף אדם ותכליתו,

ו', מאמר החסידים (חובת הלבבות, שער הפרישות, שער ט') וז"ל - 'הפרוש, צהלתו בפניו ודאגתו בלבו', והוא מה שרמז באומרו 'בֵּין פְּאָרְן וּבֵין תְּפֹל',

⁶ כתב רש"י, וז"ל:

"לשון רידיי והכנעה".

⁷ היינו, נוחה ונעימה.

⁸ ישנה הקדמה לדברי רבינו באות זה (אות ו', של דבריו הקדושים), ולא הובאה במאמר זה.

כנגד צהלתו בפניו, אמר, 'בין פֶּאֶרְן'. לשון, 'פאר', הפך עצבון, שהוא פנים רעות, וכנגד עצבון הלב, אמר, 'ובין תִּפְּל'. שלא יהיה לבו ערב עליו, ויתעצב אל לבו, מפחד, שמא עבר את פי ה' בלא ידיעה בגדולות או בקטנות, או שמא מיעט בעבודה ממה שצריך עשות,

ז, שיהיה לו לב טהור ונקי ... וירחיק ממנו שנאת הבריות והקנאה ותחרות והמשטמה, והוא מה שרמז באומרו 'וְלִבְךָ', שיהיה לו לב טהור, שיתיחס לטהרה, כינוי זה של 'לִבְךָ',

ח, תלמוד תורה בקביעות, כיעקב אבינו, דכתיב (בראשית, כה' - כז'), 'יֹשֵׁב אֲהָלִים', לא ללמוד עראי, והוא אומרו 'וְחִצְרֹת', הם חצרות ה', שהם בתי מדרשות,

ט, שלא יהיה להוט - אחר דברים הנדמים לאהוב הון עולם הזה, שכל ההולך אחר תאוות לבו, בטל הוא מעבודת ה', וצריך האדם להסתפק בהכרחי, והוא מה שרמז באומרו 'וְדִי זָקֵב', שיאמר לזהב דִּי,

או ירצה על זה הדרך, שכל מה שיהיה לו יהיה בעיניו דבר מספיק, כאילו יש לו כל זהב, והוא על דרך אומרו (אבות, פ"ד מ"א), 'איזהו עשיר, השמח בחלקו'.
ובזה, יטה לבבו לעבודה העליונה, היא עבודת ה' אלהים חיים".

ז. הנה, בעניין חורבן בית המקדש, והגלות הקשה, יש להקשות ב' קושיות, וכדלהלן:

א. מפני מה הגלה הקב"ה את עם ישראל לבין אומות העולם, והלא, יכול היה להביא עליהם ייסורים בארץ ישראל, ובכך היה ממרק את עוונותיהם,

ולא היו צריכים לצאת לגלות הקשה, הנמשכת עד יומינו אנו.

ב. מפני מה מסר הקב"ה, את בית המקדש ביד הגויים,

והלא, לכאורה טוב היה, שישאר בית המקדש ריקן,

ולא יכנסו בו, לא גויים, ולא ישראל,

ומשל למה הדבר דומה -

למלך שעשה לבנו בגדי מלכות, וסרח בנו -

דוודאי, לא ילביש המלך את עבדו, בבגדי בנו -

אלא, יצניעם בביתו, עד אשר ישוב בנו מדרכו הרעה,

ואם כן, מפני מה מסר הקב"ה, את בית המקדש ביד הגויים.

ח. קושיות אלו, נתקשה רבינו הרי"ח הטוב זיע"א,

ותירץ בהם ⁹, כדלהלן:

א. אם היה הקב"ה משאיר את עם ישראל בארץ ישראל, והיה מייסרם ומענישם בארצו,

ממילא, כאשר ישובו ויחטאו, לא תהיה להם תקומה לפניו יתברך,

שכן, לאחר ששב האדם בתשובה, לאחר שקיבל ייסורים ממלך בשר ודם, אינו יכול לשוב יותר לחטאיו הראשונים.

ומה שאין כן, כאשר הגלה הקב"ה את בניו לחו"ל, מעוניים ומיוסרים בידי אומות העולם -

גם אם ישובו ויחטאו כבראשונה, טענה ניצחת בפיהם -

אוויר ארץ העמים הטמא, הוא שגרם לנו ולמעשינו,

וממילא, לא תהיה מידת הדין מתוחה עליהם, ויוכלו לשוב לשוב בתשובה.

ב. כאשר פגם אדם הראשון, וחטא בעץ הדעת,

נתערבו על ידי מעשיו, ניצוצות קדושה, בְּדוּמָם - צוּמָח - חַי - מְדַבֵּר.

והנה, אדם הראשון, היה כלול מכל העולם,

וכמאמרם ז"ל (סנהדרין, לח' ע"א):

⁹ בספרו הקדוש "בניהו", על התורה, עמודים רנט'-רסב'.

"גופו מבבל, וראשו מארץ ישראל, ואבריו משאר ארצות, עגבותיו ... מאקרא
דאגמא",

וממילא, כאשר פגם וחטא, נתערבו ניצוצות הקדושה, בכל העולם כולו.
והנה, תפקידם של עם ישראל בעולם, הוא ללקט את כל אותם הניצוצות,
ולהחזירם אל מקום הקודש,

וכאשר היו מקיימים עם ישראל את רצון הקב"ה, ובית המקדש על מכונו היה
עומד, גם כאשר היו נמצאים בארץ ישראל, היה בכוח מעשיהם ללקט את כל
אותם הניצוצות - מכל העולם כולו,

ברם, כאשר אינם מקיימים את רצון הקב"ה, ואין בית המקדש עומד על מכונו,
אין בכוחם ללקט -

אלא, עד שידורו בין אומות העולם -

ולפיכך, הוצרכו לצאת לגלות, בכדי להשלים את הבירור.

ג. כאשר היו מקיימים עם ישראל את רצון הקב"ה, היה הקב"ה עושה להם
ניסים ונפלאות, גדולים עד למאוד, שהם היפוך מדרך הטבע ¹⁰,

¹⁰ השווה למאמרם ז"ל (אבות, פ"ה מ"ה):

"עֲשֶׂה נְסִים נְעִשׂוּ לְאַבוֹתֵינוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ -

לֹא הִפִּילָה אִשָּׁה מְרִיחַ בֶּשֶׂר הַקֹּדֶשׁ,

וְלֹא הִסְרִיחַ בֶּשֶׂר הַקֹּדֶשׁ מֵעוֹלָם,

וְלֹא נִרְאָה זָבוּב בְּבֵית הַמִּטְבָּחִים,

וְלֹא אָרַע קָרִי לְכַהֵן גְּדוֹל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים,

וְלֹא כָבוּ גִשְׁמִים אֲשֶׁר שָׁלַע עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה,

וְלֹא נִצְחָה הָרוּחַ אֶת עֲמוּד הָעֶשֶׂן,

וְלֹא נִמְצָא פָּסוּל בְּעֶמֶר וּבִשְׂתֵי הַלֶּחֶם וּבְלֶחֶם הַפָּנִים,

עוֹמְדִים צְפוּפִים, וּמִשְׁתַּחֲוִים רַחֲמִים,

וְלֹא הִזִּיק נֶחֱשׁ וְעִקְרָב בִּירוּשָׁלַיִם מֵעוֹלָם,

ובכך, היתה מתגלית לעין כל, גבורתו יתברך,
ולאחר שחטאו, פסקו אותם ניסים, וכבר לא היתה מתגלית לעין כל, גבורתו
יתברך.

וראיה לדבר, מדברי רבותינו ז"ל (יומא, סט' ע"ב):

"אמר רבי יהושע בן לוי, למה נקרא שְׁמֹן אנשי כנסת הגדולה -
שהחזירו עטרה ליושנה.

אתא משה, אמר (דברים, י' - יז'), 'האל הגדול הגבור והנורא',
אתא ירמיה ואמר -

נכרים מקרקרין בהיכלו, איה נוראותיו -
לא אמר 'נורא',

אתא דניאל, אמר -

נכרים משתעבדים בבניו, איה גבורותיו -
לא אמר 'גבור'.

אתו אינהו ואמרו, אדרבה -

זו היא גבורת גבורתו, שכובש את יצרו, שנותן ארך אפים לרשעים,

ואלו הן נוראותיו, שאלמלא מוראו של הקב"ה, היאך אומה אחת יכולה
להתקיים בין האומות".

באופן, שאם היו נשארים עם ישראל להתיישר בארץ ישראל, ולא היו מתייסרים
בחוו"ל על ידי אומות העולם,

וכמו כן, אלמלא לא מסר הקב"ה את בית המקדש ביד הגויים -

לא היו ניכרים גבורותיו ונוראותיו של הקב"ה, לעין כל -

שכן, לא היו עם ישראל, ככבשה המוקפת בין שבעים זאבים,

ולא אמר אדם לחברו, צר לי המקום, שאלין בירושלים".

וכמו כן, לא היה רואה הקב"ה את חרפתו, ולא היה נותן ארץ הפים לרשעים.

ודבריו הקדושים, מתוקים ונפלאים, עד למאוד.

ו**כתב רבינו זיע"א, ד-ג' התירוצים, כתובים בפירוש, בזה אחר זה, בהפטרות פרשתן "חזון", וכדלהלן:**

א. "הוי גוי חטא, עם כָּבֵד עֹן, זָרַע מְרַעִים, בְּנִים מְשַׁחֲתִים, עֲזָבוּ אֶת יְהוָה, נֶאֱצָו אֶת קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל, נָזְרוּ אַחֲרָיו. עַל מָה תִּכּוּ עוֹד תּוֹסִיפוּ סָרְהָ, כָּל רֹאשׁ לְחֻלִּי, וְכָל לֵבב דְּנִי,"

ביאור הפסוקים:

סיבת הדבר, שגלו עם ישראל לחו"ל, הנקראת בשם "אַחֲרָיו", שהיא האחוריים של ארץ ישראל,

היא, מחמת ש"עָזְבוּ אֶת ה'".

ומחמת שידוע הקב"ה, שיחזרו עם ישראל לסורם, ויחטאו כבראשונה,

לפיכך, הגלה אותם מארץ ישראל, לחו"ל.

והוא אומר, "עַל מָה תִּכּוּ עוֹד", דהיינו, מפני מה אין אתם מתייסרים בארץ ישראל,

מחמת, שידוע אני ש"תּוֹסִיפוּ סָרְהָ".

ולפיכך, אני מגלה אתכם לחו"ל, בכדי שיהיה לכם פתחון פה ולימוד זכות.

ב. "עַל מָה תִּכּוּ עוֹד תּוֹסִיפוּ סָרְהָ, כָּל רֹאשׁ לְחֻלִּי, וְכָל לֵבב דְּנִי. מִכֶּפֶר רָגַל וְעַד רֹאשׁ אֵין בּוֹ מֵתָם, פָּצַע וְחַבּוּרָה וּמִכָּה טְרִיָּה, לֹא זָרוּ וְלֹא חִבְּשׁוּ, וְלֹא רִפְּכָה בְּשִׁמּוֹן,"

ביאור הפסוקים:

"כָּל רֹאשׁ" - הוא אדם הראשון, שהינו ראשון לכל הנבראים,

"לְחֻלִּי" - הוא חטאו של אדם הראשון, שהינו החטא הגדול ביותר, שנקרא חולי הנפש,

"וְכָל לֵבב" - הם נשמות עם ישראל שבכל הדורות, אשר שורשם מנשמת אדם הראשון,

"דַּיָּי" - היינו, נשמות עם ישראל שבכל הדורות, שנזדהמו בזוהמת חטא אדם הראשון, וצריכים לתקנו,

"מִפֶּן רָגַל" - היא חו"ל, ומכיוון שאבריו של אדם הראשון נבראו מחו"ל,

"וְעַד רֵאשִׁי" - היא ארץ ישראל, ומכיוון שראשו של אדם הראשון נברא מארץ ישראל,

"אֵין בוּ מָתֵם, פָּצַע" - היינו, פגם אדם הראשון, מצד המחשבה,

"וְחִבּוּנָה" - היינו, פגם אדם הראשון, מצד הדיבור,

"וּמִפֶּן טָרְיָה" - היינו, פגם אדם הראשון, מצד המעשה,

"לֹא זָרוּ" - היינו, שפגמי אדם הראשון, מצד המעשה, לא נתקנו,

"וְלֹא חִבְּשׁוּ" - היינו, שפגמי אדם הראשון, מצד הדיבור, לא נתקנו,

"וְלֹא רָכְכָה בְּשִׁמּוֹן" היינו, שפגמי אדם הראשון, מצד המחשבה, לא נתקנו.

ולפיכך, אני מגלה אתכם לחו"ל, בכדי שתוכלו לתקן ולהעלות את כל אותם ניצוצות הקדושה.

ג. "אֲרַצְכֶם שְׂמָמָה עָרִיכֶם שְׂרָפוֹת אֵשׁ, אֲדַמְתְּכֶם לְנִגְדְּכֶם זָרִים אֲכָלִים אֹתָהּ, וּשְׂמָמָה כְּמִהַפְּכַת זָרִים. וְנוֹתְרָה בַת צִיּוֹן כְּסִפָּה בְּכָרֶם, כְּמַלּוּנָה בְּמִקְשָׁה, כְּעִיר נְצוּרָה. לּוּלִי הֲיָהָ צְבָאוֹת הוֹתִיר לָנוּ שָׂרִיד, כְּמַעַט כְּסֻדָּם הֵיינוּ, לְעַמְרָה דְּמִינוּ", ביאור הפסוקים:

אחר שנזדהמתם בחטאיכם, ונסתלקתי מעמכם, ממילא -

"אֲרַצְכֶם שְׂמָמָה עָרִיכֶם שְׂרָפוֹת אֵשׁ, אֲדַמְתְּכֶם לְנִגְדְּכֶם זָרִים אֲכָלִים אֹתָהּ, וּשְׂמָמָה כְּמִהַפְּכַת זָרִים",

ואף על פי כן, אני ממשיך ומשגיח עליכם, עד כדי כך ש-

"וְנוֹתְרָה בַת צִיּוֹן כְּסִפָּה בְּכָרֶם, כְּמַלּוּנָה בְּמִקְשָׁה, כְּעִיר נְצוּרָה",

ומחמת שעם ישראל רואים זאת, ממילא, הם רואים את גבורותיו ונוראותיו
יתברך, עד כמה הוא מקיימם בגלותם, ככבשה בין שבעים זאבים,
ואזי, יאמר נא ישראל -

"לולי? הנה צבאות הותיר לנו שריד, כמעט כסדם היינו, לעמרה דמינו".

ולפיכך, אני מגלה אתכם לחו"ל, בכדי שתתגלה גבורתי ונוראותי,

למרות, שנחרב בית המקדש,

ואזי, רואים אתם היאך אני משגיח עליכם, גם בגלות הקשה.

ט. והנה, על הפסוק הראשון בפרשתו, פסוק התוכחה,

גילה לנו בזה, מורינו הגרש"ד פינקוס זיע"א ¹¹, מהו כוחו של מנהיג,

והוא, תוכחה, עם לימוד זכות בתוכה,

וכדלהלן:

"הנה, בחטאי ישראל, יש בהם הרבה אמתלאות וסיבות שגרמו לכך,

ואף שאין בסיבות אלו טעם מספיק שלא יהיו נחשבים חטא כלל -

מכל מקום, כאשר מבררים המעשים -

חייבים להזכיר גם לצד הטוב, או אם יש איזה התנצלות.

ועל כן יש לפרש, שלכן מזכיר החטאים ברמזים אלו, שבהם מרומז האמתלא

ולימוד זכות על כל החטאים, ונפרטם, כפי הנראה לעניות דעתי.

'במדבר' -

פירש רש"י, מה שחטאו במדבר, ואמרו, 'המבלי אין קברים במצרים',

הנה, מכוח ההלכה דביאשר משפטו פעלו ^{12 13}, הזכיר גם, את הזכות הגדולה

שהם הלכו אחריו במדבר,

¹¹ בספרו "תפארת תורה" על התורה, עמודים קעה'ו-ו'.

וגם עצם החטא, המדבר גרם להם, שהיו במקום ציה וצלמות.

'בְּעֶרְבָה' -

פירש רש"י, מה שחטאו בפעור בערבות מואב,

הזכיר המקום שחטאו, מפני שהמואבים בערבות מואב, המה אשר גרמו
והחטיאו את ישראל,

¹² "בְּקִשׁוֹ אֶת יְהוָה כָּל עֲנֵי הָאָרֶץ, אֲשֶׁר מִשְׁפָּטוֹ פָּעְלוּ, בְּקִשׁוֹ צָדֵק, בְּקִשׁוֹ עֲנֹה, אִילֵי תִסְתְּרוּ בְיוֹם אִף יְהוָה",
(צפניה, ב' - ג').

¹³ בביאור הלכה זו, נקדים את דברי רבינו זיע"א, הכתובים בתחילת מאמרו, וכדלהלן:

"הנה, התורה 'וּכְפָטִישׁ יִפְצֹץ סֶלַע' (ירמיה, כג' - כט'),

והרשות נתנה לומר עוד סיבה, למה נקט הכתוב לשונות אלו, ולא הזכיר במפורש החטאים.

דהנה, איתא בגמרא (יבמות, עח' ע"ב) -

"אמר ריש לקיש, מאי דכתיב (צפניה, ב' - ג'), 'אֲשֶׁר מִשְׁפָּטוֹ פָּעְלוּ',

בְּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטוֹ, שֵׁם פָּעְלוֹ", ע"ש.

והיינו, הלכה, דכל מקום שדנים איזה אדם, שם מזכירין פועל צדקותיו,

וצריך להזכיר גם את מעלותיו, ומידותיו הטובים.

ולמדו דבר זה, משאול המלך, שכאשר נשפט על עניין הגבעונים, התעוררו אז זכויותיו.

ולכאורה, הסברא בזה, היא -

דמשפט ותוכחה, חייב שיהא מתוך בירור אמיתי, על מהות המעשה, ששופטים ומוכיחים עליו,

ואם כן, צריך גם להזכיר זכויותיו,

שהמעשים הטובים, הם המגלים את מהותן האמיתית של המעשים הרעים ...

ולכן, חייבים להזכיר הזכויות בכל פעם ששופטים העוונות,

דאם לא כן, הזכרת העוונות, אינה על קו האמת.

ואם כן, לפי זה, כל שכן שצריכים גם להזכיר אם היתה איזו סיבה או אמתלא למעשה החטא,

שכל זה, מברר המעשים לאמיתם,

ולשון תוכחה, הוא להוכיח ולברר אמיתת המעשים".

ולא חלילה וחס, חטאו מעצמם,

ואם היה אומר 'בפעור', היה משמע, שהם חיפשו את העבודה זרה -

ולכן נאמר, 'בְּעֶרְבָה' -

שנזדמנו למקום של רשעים, שהחטיאו אותם בזדון.

'מול סוף' -

פירש רש"י, בבואם לים סוף, שאמרו, 'הַמִּבְּלֵי אֵין קְבָרִים בְּמִצְרַיִם',

גם כאן, מזכיר שבאמת היו מול הים, ובסכנה עצומה,

והוא אשר גרם שיתלוננו, ואין אדם נתפס על צערו.

'בין פֶּאֶרְן' -

פירש רש"י, במדבר פארן, ששלחו המרגלים,

אולי יש לפרש, על פי מה שאמרו חז"ל (שבת, פט"ו ע"ב), 'למה נקרא שמו פארן,

שִׁפְרוּ וְרָבוּ' -

שהיו להם הרבה בנים,

ומה שפחדו, היה מהטבע התקיף, שאדם חס על בניו, יותר ממה שחס על עצמו

... שעניין אהבת הבנים, היה גורם גדול לחטא.

'ובין תִּפֹּל וְלָבָן' -

תופל, קאי על המן,

והנה, מה שהתלוננו על המן, אמרו חז"ל (יומא, עה' ע"ב), שאמרו -

'כלום יש ילוד אשה, שמכניס ואינו מוציא',

והעניין, שדרגתם היתה גבוהה מאוד, והיו כמלאכים,

ולא רצו זאת, משום שפחדו, שאם יפלו ממדרגתם הגדולה, יענשו מאוד,

אלא, רצו להיות כמו אחד האדם,

וזה מרומז ב'תִּפֹּל וְלָבָן' -

שהמך, הוא לבן, ומציאות דק -

ולא יכלו לסבול עדינותו, וגודל מדרגתו.

יְדִי זְהָבִי -

כמו שדרשו חז"ל (ברכות, לבי ע"א), 'בשביל כסף וזהב, שהשפעת להם לישראל, עד שאמרו דִי, הוא גרם להם שעשו את העגל',

וזה האחרון, הוא ראיה לכל הפירוש הזה, שהתורה באה לתת התנצלות, על כל החטאים שעשו".

והנה, יסודו זה, מתאים ל-ב' תירוציו הראשונים, של רבינו הרי"ח הטוב זיע"א, שנתבארו במאמר זה באות ח',

שכשם, שמשה רע"ה לימד בתוכחתו זכות על עם ישראל, כך עשה ישעיה הנביא בתוכחתו הקשה.

ונפלאים הדברים עד למאוד.

ל. פרשה קשה עומדת לפנינו, אך מכל מקום, בדרך רמז נאמרה,

ברם, הפטרת פרשתן, "חזון", בדרך גלויה נאמרה.

ואף על פי כן, יסוד משותף להם:

תוכחה, המלכה בלימוד זכות גדולה.

סמיכות ההפטרה לפרשה, אינה בדרך מקרה,

סמיכות זו, מגלה, על המוכיח ועל תוכחתו.

המוכיח של פרשתן, משה רע"ה, אדון כל הנביאים,

מוכיח בדרך רמז,

מגלה טפח, ומכסה טפחיים,

מוכיח את החוטא, ומחזק את מי שאינו,

בכוחו, הצליח להשפיע על כולם, ואף על כל הנשמות שטרם יצאו לאוויר העולם.

והגם שתוכחתו בדרך רמז נאמרה, גילה עוד ועוד לימודי זכות, עליהם ועל מעשיהם.

זוהי גדולתו של מנהיג, וזוהי גדלותו של מוכיח,

לדבר בתוכחתו, לכל אחד ואחד באופן אישי,

וכל אחד ואחד, לְמַד מן הדברים, דברים שונים, אשר הם, כפרשנות לדבריו של המוכיח.

ישעיה הנביא בתוכחתו, הוכיח בזמן החורבן,

תוכחתו לא נאמרה כמשה רע"ה - לכל עם ישראל, כאחד,

תוכחתו, נאמרה, על כל עם ישראל -

ברם, לא לכל עם ישראל,

אלא, רק למועטים, שהשכילו לשמוע את דבריו הקדושים.

אך גם כאשר הוכיח, תוכחה קשה עד למאוד, לימד בדבריו, לימודי זכות על עם ישראל.

באופן, שהוא הדבר העולה לנו ממאמר זה:

תוכחה, חייב לאומרה,

אסור לו לאדם לעצום את עיניו, כמי שאינו רואה, ולתת פרשנויות נוראיות לדבריו.

וכאשר מוכיח המוכיח את תוכחתו, עליו להראות למקבל התוכחה:

עד כמה מעשה העבירה בוער בעצמותיו, ומכאיב לו עד למאוד,

ועד כמה, עצם אמירת התוכחה, קשה לו עד למאוד.

וכמו כן:

כמה אהבה ורגישות, יש לו בשעת מסירת התוכחה, למקבל התוכחה,

וכמה לימוד זכות, הוא מלמד בשעת התוכחה.

כאשר לא נקיים דברים אלו:

הרי, שבמעשינו, אנו גורמים לחורבנה של ירושלים,
שכן, "לא חרבה ירושלים, אלא, בשביל שלא הוכיחו זה את זה".

באופן:

שכאשר נקיים דברים אלו, הרי, שאנו בונים במעשינו, את ירושלים עיר קודשינו
ותפארתינו.

יתן ה' יתברך, שנתחזק בהמבואר במאמר זה,
ובסייעתא דשמיא, נזכה לקיום התפילה - "וְתַחֲזֶינָה עֵינֵינוּ, בְּשׁוֹבֵד לְצִיּוֹן
בְּרַחֲמִים". אמן.

לזכרון עולם בהיכל ה'

הראשלי"צ הרב אליהו בקשי דורון בן טובה ז"ל •

יצחק (ישראל) אוחנה בן מרים ז"ל •

יעיש זוביב בן מזל ז"ל •

ישראל אביטן בן סוזן ז"ל •

~~~

ליליאן דיאמנטה בת עישה ע"ה •

רחל עמוס בת אסתרלייה ע"ה •

רבקה הרוש בת גרסיה ע"ה •

הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה •

אליס חוה עישה לוי בת גרסיה ע"ה •

מזל טוב סיגלר בת זוהרה ע"ה •

עזיזה שטרית בת אסתר ע"ה •

